CONSEIL D'ETAT - RAAD VAN STATE
LEGISLATION - WETGEVING
2 2 -05- 1986
Transmis à M. coördinatie
Overgemaakt aan de H.

KONINKRIJK BELGIE.

ROYAUME DE BELGIQUE.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE.

AVIS DU CONSEIL D'ETAT.

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, achtste kamer, op 28 november 1985 door de Staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu verzocht hem van advies te dienen over een ontwerp van koninklijk besluit "inzake het internationaal vervoer van lijken", heeft op 11 december 1985 het volgend advies gegeven :

Le CONSEIL D'ETAT, section de législation, huitième chambre, saisi par le Secrétaire d'Etat à la Santé publique et à l'Environnement, le 28 novembre 1985, d'une demande d'avis sur un projet d'arrêté royal "relatif au transfert international des corps des personnes décédées", a donné le 11 décembre 1985 l'avis suivant :

ALGEMENE OPMERKINGEN.

1. Het voor advies voorgelegde ontwerp van koninklijk besluit strekt ertoe inzake het grensoverschrijdend vervoer van lijken een regeling in te voeren welke in de plaats komt van die opgenomen in het besluit van de Regent van 20 juni 1947 betreffende het vervoer van lijken. Het laatst genoemd besluit werd getroffen ter uitvoering van de wet van 26 augustus 1938 tot goedkeuring der internationale schikking betreffende het lijkenvervoer, ondertekend te Berlijn op 10 februari 1937.

De nieuwe regeling dient te worden getroffen om rekening te houden met de verplichtingen die de Belgische Staat op zich heeft genomen bij de bekrachtiging van de Overeenkomst inzake het vervoer van lijken opgemaakt te Straatsburg op 26 oktober 1973, goedgekeurd bij de wet van 20 augustus 1981, welke Overeenkomst, voor de Staten die erdoor gebonden zijn, de Schikking van Berlijn heeft vervangen.

2. Met betrekking tot de interferentie van die twee internationale overeenkomsten welke door België werden bekrachtigd, werd bij de parlementaire voorbereiding van voornoemde wet van 20 augustus 1981 gesteld wat volgt :

> "Het is de gemachtigden van de bij deze overeenkomst (van Straatsburg) betrokken landen niet ontgaan dat bepaalde landen, waaronder België, reeds gebonden waren door de Schikking van Berlijn van 1937 betreffende het lijkenvervoer, die nog steeds van kracht is (Belgisch Staatsblad van 9 april 1939). Met het gevaar voor ogen van doublures en vooral van tegenstrijdigheden tussen beide teksten, zagen de stellers van het ontwerp zich verplicht de juridische draagwijdte van die twee teksten precies te omschrijven.
>
> In artikel 9 van het ontwerp werd een oplossing gegeven aan die kwestie ... (artikel 9 krachtens hetwelk) elke overeenkomstsluitende partij bij de Europese Overeenkomst, die tevens overeenkomstsluitende partij is bij de Schikking

van Berlijn, ten einde de toelating te waarborgen van het vervoer op het grondgebied van een daarbij betrokken Staat die alleen partij is bij de Schikking van Berlijn, een andere overeenkomstsluitende partij bij de Europese Overeenkomst kan verzoeken rekening te houden met de terzake dienende bepalingen van de Schikking van Berlijn" (memorie van toelichting, Parl. St., Senaat, 1980-81, nr. 548/1, blz. 1 en 2).

3.1. Waar de Belgische reglementering inzake het grensoverschrijdend vervoer van lijken derhalve in beginsel de bepalingen van de Overeenkomst van Straatsburg (hierna verkort O.S. genoemd) dient over te nemen, moet ze evenwel - ter inachtneming van de verplichtingen welke op de Belgische Staat zijn blijven rusten ingevolge de Internationale Schikking van Berlijn (hierna : I.S.B.) en overeenkomstig artikel 9 O.S. - voorzien in de mogelijkheid om de bepalingen van de I.S.B. toe te passen telkens wanneer bij het grensoverschrijdend transport een Staat "betrokken is" (1) die alleen partij is bij de I.S.B.

In concreto betekent zulks :

1° dat het binnenbrengen van lijken in België of het doorvoeren ervan over Belgisch grondgebied moet worden toegestaan op vertoon van één enkel document (het "laissez-passer voor lijken" bedoeld respectievelijk in artikel 3 O.S. of in artikel 1 I.S.B.), zonder dat de overlegging van andere documenten kan worden verlangd (behalve de documenten vereist krachtens internationale verdragen en overeenkomsten inzake vervoer in het algemeen) (zie artikel 4 O.S. en artikel 2 I.S.B.);

2° dat, met het oog op de overbrenging naar het buitenland van lijken van in België overleden personen, de technische voorschriften in verband met het kisten en het vervoer moeten

.../...

---

(1) Als land van vertrek, van doorvoer of van bestemming.

worden nageleefd bepaald in de I.S.B. of in de O.S., naargelang er al dan niet bij het transport een Staat is betrokken die alleen partij is bij de I.S.B., en dat voor het vervoer naargelang van het geval het document wordt afgeleverd bedoeld in de I.S.B. of in de O.S.

3.2. De voor de hand liggende werkwijze om, in de vast te stellen reglementering, de aan ieder van de hiervoren bedoelde hypotheses beantwoordende bepalingen duidelijk te onderscheiden, zou er logischerwijze in hebben bestaan de ontworpen regeling in te delen in hoofdstukken (1) en, waar zulks nuttig kan zijn, die hoofdstukken verder onder te verdelen in afdelingen waarin respectievelijk de bepalingen van de O.S. en die van de I.S.B. zouden worden opgenomen.

Doordat de stellers van het ontwerp niet die werkwijze hebben gevolgd, doch eerder gepoogd hebben de - soms nogal uiteenlopende - voorschriften van de O.S. en de I.S.B. zoveel mogelijk te combineren, zijn een aantal onnauwkeurigheden in de tekst geslopen, waarop hierna bij de artikelsgewijze bespreking zal worden gewezen.

BIJZONDERE OPMERKINGEN.

Aanhef.

In de eerste aanhefverwijzing dient het opschrift van de wet van 26 augustus 1938 correct te worden vermeld.

.../...

---

(1) Gedacht kan bijvoorbeeld worden aan een hoofdstuk "Binnenbrengen en doorvoeren van lijken", een hoofdstuk "Overbrengen van lijken naar het buitenland", een hoofdstuk "Intra-Benelux vervoer en vervoer in de grensgebieden" en een hoofdstuk "Slotbepalingen".

Men schrijve derhalve :

"Gelet op de wet van 26 augustus 1938 tot goedkeuring der internationale schikking betreffende het lijkenvervoer, ondertekend te Berlijn op 10 februari 1937;".

+

Het koninklijk besluit van 8 maart 1967 houdende reglement inzake het intra-Benelux vervoer van lijken, levert geen rechtsgrond op voor het ontwerp-besluit. Men schrappe derhalve het derde lid van de aanhef waarin naar dat koninklijk besluit wordt verwezen.

+

Bij de vermelding van de Ministers en Staatssecretarissen die het ontwerp-besluit voordragen, dient rekening te worden gehouden met het benoemingsbesluit van de regeringsleden dd. 28 november 1985.

Men vermelde derhalve de Minister van Buitenlandse Betrekkingen vóór de Minister van Financiën, men schrappe de woorden "van Onze Staatssecretaris voor Financiën" en men vervange "Onze Staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu" door "Onze Staatssecretaris voor Volksgezondheid".

Dezelfde opmerking geldt voor de uitvoeringsbepaling (artikel 9) en voor de ondertekening van het ontwerp-besluit en de bijlage(n).

.../...

Artikel 1.

Indien wordt ingegaan op de suggestie om de bepalingen van het ontwerp-besluit in te delen in hoofdstukken, dienen de eerste twee leden van dit artikel, welke betrekking hebben op "het binnenkomen of doorvoeren op of over Belgisch grondgebied van lijken van personen die in het buitenland overleden zijn", te worden opgenomen in het "Hoofdstuk I - Binnenbrengen en doorvoeren van lijken".

De bepaling van het laatste lid, welke betrekking heeft op "het vervoer van lijken binnen de grenzen van de grensgemeenten" en waarmee blijkbaar wordt beoogd toepassing te maken van artikel 10, tweede lid, I.S.B. (1) en van artikel 2, § 2, O.S. (2), hoort niet thuis in dat eerste hoofdstuk, vermits het ook op "uitvoer (binnen de grensgebieden)" betrekking heeft, en kan beter worden opgenomen in een "Hoofdstuk III - Intra-Benelux vervoer en vervoer in de grensgebieden".

+

Waar in het eerste lid wordt bepaald dat het in het land brengen of het doorvoeren van lijken o.m. geoorloofd is wanneer voor het vervoer een laissez-passer is afgegeven door de bevoegde autoriteit van een Staat die de Overeenkomst (lees : Schikking) van Berlijn van 10 februari 1937 heeft bekrachtigd,

.../...

---

(1) Luidens dat artikel 10, tweede lid, is de "Schikking (van Berlijn) ... niet van toepassing op het vervoer van lijken binnen de grensgebieden".

(2) Artikel 2, § 2, eerste lid, O.S. luidt als volgt : "Het blijft de Overeenkomstsluitende Partijen vrijstaan ruimere faciliteiten te verlenen door toepassing van hetzij bilaterale overeenkomsten, hetzij in onderlinge overeenstemming genomen besluiten voor bijzondere gevallen, met name wanneer het vervoer tussen grensgebieden betreft".

"zonder toe te treden tot de Overeenkomst van Straatsburg", lijken de stellers van het ontwerp ervan te zijn uitgegaan dat het document bedoeld in artikel 1 I.S.B. enkel kan worden afgeleverd door een Staat die alleen partij is bij de I.S.B. (en dat de technische voorschriften van de I.S.B. slechts moeten worden nageleefd indien het land van vertrek alleen partij is bij die Schikking en niet bij de O.S.). Die opvatting is evenwel niet verenigbaar met artikel 9 O.S., zoals het blijkens de voorbereiding van die Overeenkomst (zie hiervoren, algemene opmerkingen, punt 2) moet worden begrepen : het volstaat dat bij het vervoer een Staat "betrokken is" die alleen partij is bij de I.S.B., opdat door Staten die beide internationale overeenkomsten hebben bekrachtigd,rekening zou moeten worden gehouden met de voorschriften van de I.S.B. en derhalve ook het in die Schikking bedoelde document zou moeten worden afgeleverd.

Voorgesteld wordt artikel 1 als volgt te redigeren :

"De lijken van in het buitenland overleden personen mogen slechts in België worden binnengebracht of over Belgisch grondgebied worden doorgevoerd onder volgende voorwaarden :

1° indien het lijk afkomstig is uit een Staat die de Overeenkomst inzake het vervoer van lijken, opgemaakt te Straatsburg op 26 oktober 1973, of de Internationale Schikking betreffende het vervoer van lijken, ondertekend te Berlijn op 10 februari 1937, heeft bekrachtigd, wanneer door de bevoegde autoriteit van de Staat van vertrek een laissez-passer voor lijken is afgegeven als bedoeld in voornoemde Overeenkomst of Internationale Schikking;

.../...

2° indien het lijk afkomstig is uit een land dat de voornoemde Overeenkomst of Internationale Schikking niet heeft bekrachtigd, wanneer een speciale vergunning is afgegeven door de Minister tot wiens bevoegdheid de Volksgezondheid behoort of door het hoofd van een Belgische diplomatieke zending of beroepsconsulaire post".

Indeling van de artikelen 2 tot 6.

Overeenkomstig het voorstel dat hiervoren (algemene opmerkingen, 3.2.) werd geformuleerd, zouden deze artikelen moeten worden opgenomen in "Hoofdstuk II - Overbrengen van lijken naar het buitenland", dat zou worden onderverdeeld in volgende drie afdelingen :

- Afdeling 1 - Algemene voorwaarden;

- Afdeling 2 - Bijzondere voorwaarden in verband met het vervoer waarbij alleen Staten zijn betrokken die de Overeenkomst van Straatsburg hebben bekrachtigd of geen enkele overeenkomst met betrekking tot het internationaal vervoer van lijken hebben bekrachtigd;

- Afdeling 3 - Bijzondere voorwaarden in verband met het vervoer waarbij een Staat is betrokken die alleen de Internationale Schikking van Berlijn heeft bekrachtigd.

Artikel 2.

Voorgesteld wordt artikel 2 (het enige artikel van afdeling 1) als volgt te redigeren :

.../...

"Art. 2.- § 1. De lijken van in België overleden personen mogen slechts naar het buitenland worden overgebracht, wanneer voor het vervoer ervan door een provinciale inspecteur van volksgezondheid van het Bestuur Volksgezondheid van het Ministerie van Volksgezondheid en van het Gezin een laissez-passer voor lijken is afgegeven.

§ 2. De provinciale inspecteur van volksgezondheid geeft het laissez-passer bedoeld in paragraaf 1 slechts af tegen overlegging van :

a) een gewaarmerkt uittreksel uit de overlijdensakte;

b) een attest van de behandelende geneesheer of van de geneesheer die het overlijden heeft vastgesteld, waaruit blijkt dat er in verband met het vervoer van het lijk geen enkel bezwaar bestaat vanuit het oogpunt van de volksgezondheid of de gerechtelijke geneeskunde.

Hij (1) stelt vooraf vast of voldaan is aan de voorwaarden in verband met het kisten en met het vervoer zoals bepaald in de artikelen 3 en 4 of in de artikelen 5 tot 7, naargelang van het geval".

Artikel 3.

De vergelijking van de in het ontwerp-besluit bepaalde voorwaarden voor de aflevering van het laissez-passer voor lijken met de daaraan beantwoordende bepalingen van de artikelen 5, 6 en 7 van de O.S. geeft aanleiding tot volgende opmerkingen :

.../...

---

(1) Dit tekstvoorstel sluit beter aan bij artikel 5, b), van de O.S. Het is immers de bevoegde autoriteit die zich ervan moet verzekeren dat het lijk is gekist overeenkomstig de gestelde eisen, en niet de behandelende geneesheer of de geneesheer die het overlijden heeft vastgesteld, zoals bepaald in artikel 3, b), van het ontwerp-besluit.

a) Overeenkomstig artikel 5, c), van de O.S. mag de doodkist slechts het stoffelijk overschot van de in de laissez-passer vermelde personen bevatten, alsmede de persoonlijke bezittingen die met het lijk zullen worden begraven of gecremeerd.

De bepaling van artikel 5 van het ontwerp-besluit naar luid waarvan "samen met de kist ... slechts persoonlijke voorwerpen die bestemd zijn om samen met het lijk te worden begraven of verbrand en bloemen, kronen en dergelijke voorwerpen (1) die dienen tot versiering van de lijkkist (mogen) worden vervoerd", stemt niet overeen met het voorschrift van de O.S.

b) Om volledig in overeenstemming te zijn met het bepaalde in artikel 6, § 1, (ii), van de O.S., dient in artikel 3, b), 1°, 2, van het ontwerp-besluit te worden geschreven "hetzij alleen een houten kist ... " in plaats van "hetzij een houten kist ... ".

c) In het ontwerp-besluit blijkt tenslotte geen equivalent te zijn opgenomen van de bepaling van artikel 7 O.S., luidens hetwelk "wanneer de doodkist als gewone vracht wordt vervoerd, ... deze zo (dient) te worden verpakt dat zij niet de aanblik van een doodkist heeft en ... erop (dient) te worden aangegeven dat zij voorzichtig moet worden behandeld".

+

Artikel 3 (dat het eerste artikel zou vormen van afdeling 2 van hoofdstuk II) kan als volgt worden geredigeerd :

.../...

---

(1) Vergelijk met de artikelen 5, c), 6, b), en 7, b), van de I.S.B.

"Wanneer bij de overbrenging van een lijk alleen Staten zijn betrokken die de Overeenkomst van Straatsburg hebben bekrachtigd of geen enkele overeenkomst met betrekking tot het internationaal vervoer van lijken hebben bekrachtigd :

1° wordt het laissez-passer voor lijken opgesteld overeenkomstig het model bepaald in bijlage 1 bij dit besluit;

2° dient de doodkist te voldoen aan de in artikel 4 van dit besluit gestelde eisen;

3° mag de doodkist slechts het stoffelijk overschot van de in het laissez-passer vermelde persoon bevatten, alsmede de persoonlijke bezittingen die met het lijk zullen worden begraven of gecremeerd;

4° dient de doodkist, wanneer ze als gewone vracht wordt vervoerd, zo te worden verpakt dat zij niet de aanblik van een doodkist heeft en dient erop te worden aangegeven dat zij voorzichtig moet worden behandeld.".

In artikel 4 (nieuw) kunnen dan de bepalingen worden opgenomen die in het ontwerp voorkomen onder b), 1° tot 4°, van artikel 3, met dien verstande dat de tekst zo nauw mogelijk dient aan te sluiten bij artikel 6 O.S. en dat het artikel moet worden ingedeeld in vier paragrafen en niet in 1°, 2°, enz.

Artikel 4 (dat artikel 5 wordt).

De vergelijking van de in artikel 4 bepaalde voorwaarden in verband met het kisten en het vervoer, met de daaraan beantwoordende bepalingen van de artikelen 3 tot 8 I.S.B. geeft aanleiding tot volgende opmerkingen :

.../...

a) In artikel 4, 1), van het ontwerp werd niet de bepaling overgenomen van artikel 3, eerste lid, tweede volzin, luidens welke "indien het overlijden het gevolg is ener besmettelijke ziekte, ... het lijk zelf gewikkeld (zal) worden in een lijkwade gedrenkt met een bederfwerende oplossing".

b) In het ontwerp-besluit werd niet een bepaling opgenomen die overeenstemt met artikel 4 I.S.B., welk artikel als volgt luidt :

"Tussen de grondgebieden van ieder der contracterende landen is het vervoer der lijken van personen die overleden zijn aan de gevolgen van pest, cholera, pokken of vlektyphus slechts toegelaten ten vroegste één jaar na het overlijden".

c) De bepaling van artikel 4, 2), a), 2°, van het ontwerp luidens welke "het lijk ... bij aankomst zo snel mogelijk (dient) te worden verwijderd", kan niet geacht worden op adekwate wijze het voorschrift weer te geven van artikel 5, b), I.S.B., welke bepaling er immers toe strekt vast te stellen in welke gevallen vrijstelling kan worden verleend van de verplichting om de kist te doen begeleiden.

d) Blijkens de Nederlandse tekst (vertaling) van artikel 5, d), I.S.B. moet in artikel 4, 2), a), 3°, van het ontwerp als equivalent van "par voie rapide" worden geschreven "per sneltrein" in plaats van "zo vlug mogelijk".

e) De bepaling van artikel 4, 2), d), 1°, van het ontwerp luidens welke op de gewone houten kist, waarin de lijkkist moet worden geplaatst, "de nodige en voldoende aanwijzingen zijn aangebracht voor een korrekte behandeling van de lijkkist tijdens het vervoer", komt niet voor in de I.S.B.

Voorgesteld wordt artikel 5 (het eerste artikel van afdeling 3 van hoofdstuk II) als volgt te redigeren :

"Wanneer bij de overbrenging van een lijk een Staat is betrokken die alleen de Internationale Schikking van Berlijn heeft bekrachtigd :

1° wordt het laissez-passer voor lijken opgesteld overeenkomstig het model bepaald in bijlage 2 bij dit besluit;

2° dient het lijk te worden gekist overeenkomstig de in artikel 6 van dit besluit gestelde eisen;

3° dient het vervoer te gebeuren overeenkomstig de in artikel 7 van dit besluit bepaalde voorwaarden;

4° is het vervoer van een lijk van een persoon die overleden is aan de gevolgen van pest, cholera, pokken of vlektyphus slechts toegelaten ten vroegste één jaar na het overlijden".

+

In artikel 6 (nieuw) zou de bepaling moeten worden overgenomen welke in het ontwerp is opgenomen onder 1) van artikel 4. Daarbij moet rekening gehouden worden met de hiervoren sub a) gemaakte opmerking.

+

In artikel 7 (nieuw) dienen dan de bepalingen te worden opgenomen welke in het ontwerp voorkomen onder 2) van artikel 4 en in artikel 5 partim. Daarbij dient rekening te worden gehouden met de hiervoren sub c), d) en e) geformuleerde opmerkingen.

Men structurere dit artikel als volgt :

"Art. 7. § 1. Voor het vervoer per spoor zijn de volgende regelen van toepassing :

1° ...;

2° ...;

3° ... .

§ 2. Bij vervoer over de weg dient de kist ... .

§ 3. Bij vervoer door de lucht dient de kist ... .

§ 4. Voor het vervoer over zee zijn volgende regelen van toepassing :

1° ...;

2° ... .

§ 5. Met de kist mogen geen andere voorwerpen dan kronen, ruikers, enz... vervoerd worden.".

Artikelen 5 en 6 van het ontwerp.

In de hiervoren voorgestelde redactie van de artikelen 3, 5 en 7 werden de bepalingen van de artikelen 5 en 6 van het ontwerp-besluit geïntegreerd.

.../...

Artikel 7 (dat artikel 8 wordt).

Zoals in de algemene opmerkingen, sub. 3.2., werd gesuggereerd, zou deze bepaling van het ontwerp moeten worden opgenomen in een "Hoofdstuk III - Intra-Benelux vervoer en vervoer in de grensgebieden".

+

In een tweede artikel van dat hoofdstuk (artikel 9 - nieuw) zou dan, ter uitvoering van artikel 10, tweede lid, I.S.B. en van artikel 2, § 2, eerste lid, O.S., moeten worden bepaald dat het vervoer van lijken "binnen de grensgebieden" (I.S.B.) of "tussen grensgebieden" (O.S.) niet onder de toepassing valt van de ontworpen regeling.

De nadere omschrijving van wat onder grensgebied dient te worden verstaan, kan alleen gebeuren in overeenstemming met de betrokken Staten (zie wat de O.S. betreft, artikel 2, § 2).

+

De artikelen 8 en 9 van het ontwerp-besluit moeten worden vernummerd respectievelijk tot artikelen 10 en 11 en opgenomen in het "Hoofdstuk IV - Slotbepalingen".

Het model van het laissez-passer bedoeld in de I.S.B. dient tenslotte, als bijlage 2, bij het ontwerp te worden gevoegd.

OBSERVATIONS GENERALES.

1. Le projet d'arrêté royal soumis à l'avis du Conseil d'Etat vise à instaurer en matière de transfert international des corps des personnes décédées une réglementation appelée à remplacer celle de l'arrêté du Régent du 20 juin 1947 relatif au transport des dépouilles mortelles. Ce dernier arrêté a été pris en exécution de la loi du 26 août 1938 approuvant l'arrangement international concernant le transport des corps, signé à Berlin le 10 février 1937.

La nouvelle réglementation est nécessaire pour tenir compte des obligations que l'Etat belge a contractées en ratifiant l'Accord sur le transfert des corps des personnes décédées, fait à Strasbourg le 26 octobre 1973, approuvé par la loi du 20 août 1981, Accord qui a remplacé l'Arrangement de Berlin pour les Etats qu'il lie.

2. En ce qui concerne l'interférence de ces deux accords internationaux ratifiés par la Belgique, il a été déclaré lors des travaux préparatoires de la loi du 20 août 1981 :

> "Il n'a pas échappé aux délégués des pays concernés par le présent accord (de Strasbourg) que certains d'entre eux, notamment la Belgique, étaient déjà liés par l'Arrangement de Berlin de 1937 sur le transfert des corps, lequel reste en vigueur (Moniteur belge du 9 avril 1939). La possibilité de double emploi, et surtout celle de contradiction entre les deux textes, retint dès lors l'attention des auteurs du projet en les obligeant à préciser la portée juridique des deux textes.

.../...

L'article 9 du projet prétend régler cette question ... (en prévoyant que) toute partie contractante à l'Accord européen, qui est également partie contractante à l'Arrangement de Berlin, aurait la faculté, en vue de garantir l'acceptation du transfert par un Etat intéressé dans ce transfert et partie au seul Arrangement de Berlin, de demander à un autre Etat contractant à l'Accord européen de tenir compte des dispositions pertinentes de l'Arrangement de Berlin" (exposé des motifs, Doc. parl., Sénat, 1980-1981, n° 548/1, pp. 1 et 2).

3.1. Si la réglementation belge en matière de transfert international de corps doit donc en principe reprendre les dispositions de l'Accord de Strasbourg (dénommé ci-après, en abrégé, "A.S."), elle doit néanmoins - pour respecter les obligations qui incombent toujours à l'Etat belge en vertu de l'Arrangement international de Berlin (ci-après : "A.I.B.") et conformément à l'article 9 de l'A.S. - prévoir la faculté d'appliquer les dispositions de l'A.I.B. dans tous les cas où serait "intéressé" dans le transfert international un Etat qui ne serait partie qu'à l'A.I.B (1).

Concrètement, cela signifie :

1° que l'entrée de corps en Belgique ou leur passage en transit sur le territoire belge doivent être autorisés sur présentation d'un seul document (le "laissez-passer mortuaire" visé respectivement à l'article 3 de l'A.S. et à l'article ler de l'A.I.B.), sans que la production d'autres documents puisse être exigée (à l'exception des documents requis en vertu de traités ou d'accords internationaux en matière de transport en général) (voir article 4 de l'A.S. et article 2 de l'A.I.B.);

.../...

---

(1) En tant que pays de départ, de transit ou de destination.

2° que le transfert vers l'étranger de corps de personnes décédées en Belgique est soumis aux prescriptions de mise en bière et de transport prévues par l'A.I.B. ou par l'A.S. selon qu'il concerne ou ne concerne pas un Etat qui est uniquement partie à l'A.I.B.; il donne lieu à la délivrance, selon le cas, du document visé par l'A.I.B. ou par l'A.S.

3.2. La méthode la plus évidente pour distinguer nettement, dans la réglementation à intervenir, les dispositions qui répondent aux diverses hypothèses visées ci-avant consisterait, logiquement, à diviser le projet d'arrêté en chapitres (1) et à subdiviser ceux-ci, là où il y aurait intérêt à le faire, en sections qui reprendraient respectivement les dispositions de l'A.S. et celles de l'A.I.B.

Ce n'est pas la méthode qu'ont suivie les auteurs du projet, qui ont plutôt cherché à combiner au maximum les prescriptions, parfois assez divergentes, de l'A.S. et de l'A.I.B. Il en est résulté que le texte est entaché de certaines imprécisions qui seront signalées ci-après lors de l'examen des articles.

.../...

---

(1) On pourrait envisager par exemple un chapitre "Entrée et passage en transit des corps des personnes décédées", un chapitre "Transfert vers l'étranger des corps des personnes décédées", un chapitre "Transport intra-Benelux et transport dans les régions frontalières" et un chapitre "Dispositions finales".

OBSERVATIONS PARTICULIERES.

Préambule.

A l'alinéa ler, il y a lieu de mentionner correctement l'intitulé de la loi du 26 août 1938.

On écrira dès lors :

"Vu la loi du 26 août 1938 approuvant l'arrangement international concernant le transport des corps, signé à Berlin le 10 février 1937;".

+

L'arrêté royal du 8 mars 1967 portant règlement relatif au transport intra-Benelux des dépouilles mortelles ne constitue pas le fondement légal de l'arrêté en projet. Il convient dès lors de supprimer l'alinéa 3 du préambule, qui fait référence à cet arrêté royal.

+

La mention des Ministres et des Secrétaires d'Etat qui proposent l'arrêté en projet, doit tenir compte de l'arrêté de nomination des membres du Gouvernement du 28 novembre 1985.

On mentionnera donc le Ministre des Relations extérieures avant le Ministre des Finances, on supprimera les mots "de Notre Secrétaire d'Etat aux Finances" et on remplacera les mots "de Notre Secrétaire d'Etat à la Santé publique et à l'Environnement" par les mots "de Notre Secrétaire d'Etat à la Santé publique".

La même observation vaut pour l'exécutoire (article 9) et pour le contreseing de l'arrêté en projet et de son (ses) annexe(s).

Article ler.

Si la suggestion tendant à diviser le projet d'arrêté en chapitres est adoptée, les deux premiers alinéas de cet article, qui concernent "l'entrée ou le passage en transit sur le territoire belge des corps de personnes décédées à l'étranger", devraient figurer dans le "Chapitre Ier - Entrée et passage en transit des corps des personnes décédées".

Le dernier alinéa, qui concerne "le transfert des corps s'effectuant dans les limites de communes frontalières limitrophes" et qui vise manifestement à mettre en oeuvre l'article 10, alinéa 2, de l'A.I.B. (1) et l'article 2, § 2, de l'A.S. (2), n'est pas à sa place dans ce premier chapitre, étant donné qu'il vise également l'"exportation (dans les limites des régions frontalières)". Il serait préférable de l'insérer dans un "Chapitre III - Transport intra-Benelux et transport dans les régions frontalières".

+

.../...

(1) Aux termes de cet article 10, alinéa 2, l'"Arrangement (de Berlin) ne s'applique pas au transport des corps s'effectuant dans les limites des régions frontalières".
(2) L'article 2, § 2, alinéa ler, de l'A.S. dispose : "Les Parties contractantes restent libres d'accorder des facilités plus grandes par application soit d'accords bilatéraux, soit de décisions prises d'un commun accord dans des cas d'espèce, notamment lorsqu'il s'agit de transfert entre régions frontalières".

En prévoyant à l'alinéa ler que l'entrée dans le pays et le passage en transit des corps des personnes décédées sont autorisés notamment lorsque le transfert est couvert par un laissez-passer délivré par l'autorité compétente d'un Etat qui a ratifié l'Arrangement de Berlin du 10 février 1937, "sans adhérer à l'Accord de Strasbourg", les auteurs du projet semblent considérer que le document visé à l'article ler de l'A.I.B. ne peut être délivré que par un Etat qui est partie uniquement à l'A.I.B. (et que les prescriptions techniques de l'A.I.B. ne doivent être respectées que si le pays de départ est partie uniquement à cet Arrangement, et non à l'A.S.). Cette conception est incompatible avec l'article 9 de l'A.S., tel qu'il doit être compris à la lumière des travaux préparatoires de cet Accord (voir ciavant, observations générales, point 2) : il suffit qu'un Etat qui est partie uniquement à l'A.I.B. soit "intéressé" dans le transfert pour que les Etats qui ont ratifié les deux accords internationaux doivent tenir compte des prescriptions de l'A.I.B. et que, dès lors, le document visé par cet Arrangement doive également être délivré.

Il est proposé de rédiger l'article ler comme suit :

"L'entrée en Belgique ou le passage en transit sur le territoire belge des corps des personnes décédées à l'étranger ne peuvent s'effectuer qu'aux conditions suivantes :

.../...

1° si le corps provient d'un Etat qui a ratifié l'Accord sur le transfert des corps, fait à Strasbourg le 26 octobre 1973, ou l'Arrangement international concernant le transport des coprs, signé à Berlin le 10 février 1937, lorsque l'autorité compétente de l'Etat de départ a délivré un laissez-passer mortuaire tel que visé par l'Accord ou l'Arrangement international précités;

2° si le corps provient d'un pays qui n'a pas ratifié l'Accord ou l'Arrangement international susvisés, lorsqu'une autorisation spéciale a été délivrée par le Ministre qui a la santé publique dans ses attributions ou par le chef d'une mission diplomatique ou d'un poste consulaire de carrière belge".

Division des articles 2 à 6.

Conformément à la proposition formulée précédemment (observations générales, 3.2), ces articles devraient être repris dans un "Chapitre II - Transfert vers l'étranger des corps des personnes décédées", qui serait subdivisé en trois sections comme suit :

- Section 1ère - Conditions générales.

- Section 2 - Conditions particulières relatives au transfert qui concerne uniquement des Etats ayant ratifié l'Accord de Strasbourg ou n'ayant ratifié aucun accord concernant le transfert international des corps des personnes décédées.

- Section 3 - Conditions particulières relatives au transfert qui concerne un Etat ayant ratifié uniquement l'Arrangement international de Berlin.

Il est proposé de rédiger l'article 2 (l'unique article de la section lère) de la manière suivante :

"Art. 2. - § ler. Le corps des personnes décédées en Belgique ne peut être transféré à l'étranger que lorsqu'un laissez-passer mortuaire a été délivré pour son transfert par un inspecteur d'hygiène provincial de l'Administration de l'Hygiène publique du Ministère de la Santé publique et de la Famille.

§ 2. L'inspecteur d'hygiène provincial ne délivre le laissez-passer visé au paragraphe ler que sur présentation :

a) d'un extrait authentifié de l'acte de décès;

b) d'une attestation du médecin traitant ou du médecin qui a constaté le décès, établissant que le transfert ne soulève aucune objection au point de vue de l'hygiène ou au point de vue médico-légal.

Il (1) constate préalablement qu'il a été satisfait aux conditions de mise en bière et de transfert telles qu'elles sont déterminées dans les articles 3 et 4 ou dans les articles 5 à 7 selon le cas".

.../...

---

1) Le texte proposé répond mieux à l'article 5, b), de l'A.S. C'est en effet l'autorité compétente qui doit s'assurer que le corps a été mis en bière conformément aux conditions prévues et non pas le médecin traitant ou le médecin qui a constaté le décès, comme le prévoit l'article 3, b), de l'arrêté en projet.

Article 3.

La comparaison des conditions prévues par l'arrêté en projet pour la délivrance du laissez-passer mortuaire avec les dispositions correspondantes des articles 5, 6 et 7 de l'A.S. donne lieu aux observations suivantes :

a) Conformément à l'article 5, c), de l'A.S. le cercueil ne peut contenir que le corps de la personne mentionnée dans le laissez-passer et les objets personnels destinés à être inhumés ou incinérés avec le corps.

La disposition de l'article 5 de l'arrêté en projet aux termes de laquelle "il ne peut être transporté ... que des objets personnels destinés à être inhumés ou incinérés avec le corps, et des fleurs, couronnes et objets semblables (1) qui servent à orner le cercueil", n'est pas conforme à la disposition de l'A.S.

b) La parfaite conformité avec l'article 6, § ler, (ii), de l'A.S., requiert que l'on écrive à l'article 3, b), 1°, 2, de l'arrêté en projet "soit d'un seul cercueil en bois ..." au lieu de "soit d'un cercueil en bois ...".

c) L'arrêté en projet ne paraît pas comporter d'équivalent pour la disposition de l'article 7 A.S., qui prévoit que "lorsque le cercueil est transporté comme fret ordinaire, il doit être placé dans un emballage n'ayant pas l'apparence d'un cercueil et sur lequel on indiquera qu'il doit être manipulé avec précaution".

+

.../...

(1) Comparez avec les articles 5, c), 6, b), et 7, b), de l'A.I.B.

L'article 3 (qui formerait le premier article de la section 2 du chapitre II) pourrait être rédigé comme suit :

"Lorsque le transfert d'un corps concerne uniquement des Etats ayant ratifié l'Accord de Strasbourg ou n'ayant ratifié aucun accord relatif au transfert international des corps des personnes décédées :

1° le laissez-passer mortuaire est établi conformément au modèle déterminé à l'annexe 1 du présent arrêté;

2° le cercueil doit répondre aux conditions prévues par l'article 4 du présent arrêté;

3° le cercueil ne peut contenir que le corps de la personne mentionnée dans le laissez-passer et les objets personnels destinés à être inhumés ou incinérés avec le corps;

4° le cercueil, lorsqu'il est transporté comme fret ordinaire, doit être placé dans un emballage n'ayant pas l'apparence d'un cercueil et portant la mention qu'il doit être manipulé avec précaution.".

Au sein de l'article 4 (nouveau) on peut alors regrouper les dispositions qui, dans le projet, figurent à l'article 3, b), 1° à 4°, étant entendu que le texte doit serrer d'aussi près que possible celui de l'article 6 de l'A.S. et que l'article sera divisé en quatre paragraphes et non pas en 1°, 2°, etc.

.../...

Article 4 (qui devient l'article 5).

La comparaison des conditions prévues par l'article 4 concernant la mise en bière et le transfert, avec les dispositions correspondantes des articles 3 à 8 de l'A.I.B., donne lieu aux observations suivantes :

a) L'article 4, 1),du projet ne reproduit pas la disposition de l'article 3, alinéa ler, deuxième phrase, aux termes de laquelle "si le décès est dû à une maladie contagieuse, le corps lui-même sera enveloppé dans un linceuil imbibé d'une solution antiseptique".

b) L'arrêté en projet ne comporte pas de disposition qui corresponde à l'article 4 de l'A.I.B., lequel s'énonce comme suit :

"Entre les territoires de chacun des contractants, le transport des corps des personnes décédées des suites de la peste, du choléra, de la variole ou du typhus exanthématique n'est autorisé qu'un an au plus tôt après le décès".

c) La disposition de l'article 4, 2), a), 2°, du projet, aux termes de laquelle "le corps sera retiré à l'arrivée dans le plus court délai possible", ne peut être réputée reproduire adéquatement la prescription de l'article 5, b), de l'A.I.B. Celle-ci, en effet, a pour objet de déterminer les cas dans lesquels il peut être accordé dispense de l'obligation de faire accompagner le cercueil.

.../...

d) Ainsi qu'il ressort du texte néerlandais (traduction) de l'article 5, d), de l'A.I.B., il y a lieu, dans la version néerlandaise de l'article 4, 2), a), 3°, du projet d'écrire "per sneltrein" comme équivalent de "par voie rapide", au lieu de "zo vlug mogelijk".

e) L'article 4, 2), d), 1°, du projet prévoit que la caisse ordinaire en bois destinée à renfermer la bière en bois doit porter "les indications nécessaires et suffisantes pour l'orientation correcte du cercueil en cours de transport". Cette disposition ne se retrouve pas dans l'A.I.B.

+

Il est proposé de rédiger l'article 5 (le premier article de la section 3 du chapitre II) de la manière suivante :

"Lorsque le transfert d'un corps concerne un Etat qui a ratifié uniquement l'Arrangement international de Berlin :

1° le laissez-passer mortuaire est établi conformément au modèle déterminé à l'annexe 2 du présent arrêté;

2° le corps doit être mis en bière conformément aux conditions prévues par l'article 6 du présent arrêté;

3° le transport doit être effectué conformément aux conditions prévues par l'article 7 du présent arrêté;

4° le transport du corps d'une personne décédée des suites de la peste, du choléra, de la variole ou du typhus exanthématique, n'est autorisé qu'un an au plus tôt après le décès".

+

L'article 6 (nouveau) devrait reprendre la disposition qui fait l'objet de l'article 4, 1), du projet, en tenant compte de ce qui a été observé au a) ci-dessus.

+

L'article 7 (nouveau) grouperait alors les dispositions de l'article 4, 2), et de l'article 5 partim du projet, en tenant compte des observations formulées ci-dessus sous c), d) et e).

Cet article devrait être structuré de la manière suivante :

"Art. 7. § ler. Le transfert par chemin de fer est soumis à l'application des règles suivantes :

1° ...;

2° ...;

3° ... .

§ 2. En cas de transfert par route, le cercueil ... .

§ 3. En cas de transfert par voie aérienne, le cercueil ... .

§ 4. Le transfert par voie maritime est soumis à l'application des règles suivantes :

1° ...;

2° ... .

§ 5. Il ne peut être transporté avec le cercueil d'autres objets que des couronnes, bouquets, etc ...".

.../...

Articles 5 et 6 du projet.

Les dispositions des articles 5 et 6 de l'arrêté en projet ont été intégrées dans le texte proposé ci-dessus pour les articles 3, 5 et 7.

Article 7 (qui devient l'article 8).

Ainsi qu'il a été suggéré dans les observations générales, au point 3.2., cette disposition devrait être incluse dans un "Chapitre III - Transport intra-Benelux et transport dans les régions frontalières".

+

Un deuxième article de ce chapitre (article 9 nouveau) devrait ensuite disposer, en exécution de l'article 10, alinéa 2, de l'A.I.B. et de l'article 2, § 2, alinéa 1er, de l'A.S., que le transfert des corps "dans les limites des régions frontalières" (A.I.B.) ou "entre régions frontalières" n'est pas soumis à l'application de la réglementation en projet.

La définition de la notion de "région frontalière" ne peut être arrêtée qu'en accord avec les Etats intéressés (voir en ce qui concerne l'A.S., l'article 2, § 2).

+

.../...

Les articles 8 et 9 de l'arrêté en projet deviendraient respectivement les articles 10 et 11 et devraient être intégrés dans le "Chapitre IV - Dispositions finales".

Enfin, le modèle du laissez-passer fixé par l'A.I.B. doit être annexé au projet sous forme d'une annexe 2.

De kamer was samengesteld uit

de Heren : P. VERMEULEN, voorzitter,
Messieurs : président,

J. NIMMEGEERS, staatsraden,
W. DEROOVER, conseillers d'Etat,

J. GIJSSELS, assessoren van de afdeling wetgeving,
J. HERBOTS, assesseurs de la section de législation,

Mevrouw : F. LIEVENS, griffier,
Madame : greffier.

De overeenstemming tussen de Nederlandse en de Franse tekst werd nagezien onder toezicht van de H. W. DEROOVER.
Het verslag werd uitgebracht door de H. J. BOVIN, adjunct-auditeur.

La chambre était composée de

La concordance entre la version néerlandaise et la version française a été vérifiée sous le contrôle de M. W. DEROOVER.
Le rapport a été présenté par M. J. BOVIN, auditeur adjoint.

DE GRIFFIER - LE GREFFIER, DE VOORZITTER - LE PRESIDENT,

F. LIEVENS. P. VERMEULEN.